

**Diskuze ke „Standardu kvality profese učitele“ (dále jen Standard)
Katedra pedagogiky FPE ZČU v Plzni**

V první řadě oceňujeme vznik základních východisek a oblastí pro formulaci Standardu pro profesní rozvoj učitele a vítáme možnost vyjádření se k celonárodní diskusi.

V této souvislosti bychom rádi přispěli následujícími komentáři a doporučeními:

1. Pozornost je třeba věnovat preciznímu definování Standardu, pozor na tzv. „úzké“ vymezení - obsahuje jen malou část spektra chování a činností učitele a tvořivý učitel se do něj tzv. „nevejde“, nebo naopak příliš „široké“ vymezení, kde nebude učitelům jasné, co je konstruktivní a co nikoli.
2. Doporučujeme přesně a konkrétně definovat role a cíle Standardu, zatím je dost široce a obecně formulováno. Je potřeba zdůraznit a vysvětlit, že Standard je nástrojem zejména profesního rozvoje učitele, jeho seberozvoje a umožní učitelům přemýšlet nad rovinami svého působení. NENÍ míněn jen jako nástroj kontroly. Možná by bylo vhodnější využít spíše pojmu „profesní kompetence“ při vymezení kvalit učitele (než pojmu Standard), které mohou lépe zmapovat oblasti profesních kvalit učitele v rovině znalostí, dovedností, postojů a hodnot.
3. Dalšími otázkami jsou: Bude Standard zpracován až na úroveň charakteristik chování učitele? Pokud ano, pak, které budou vybrány, aby jich nebylo příliš mnoho? Co dále, pokud učitel dospěje ke Standardu, jaké úrovně budou sledovány dál - bude formulován jakýsi „nadstandard“? Bude přesně odlišen Standard a kariérní růst učitele?
4. Zamyslet bychom se měli i nad tím, zda bude Standard víceúrovňový a bude v něm zakomponována úroveň vzdělávacího standardu? Jakým způsobem bude reflektována a provázána tato receptivní složka („vzdělávací standard“) s normativní složkou („profesní standard“)? Nebylo by vhodné využít základní a ověřitelnou úroveň Standardu jako součást udělení „licence“ na profesi učitele, tzn. připravenost studia učitelství a SZS tak, aby žadatel o získání „licence“ k profesi učitele musel prokázat zvládnutí základní úrovně Standardu? V tomto případě by kurikulum vysokých škol připravující učitele mělo obsahovat prvky zaměřené na dosahování standardu, které jsou osvojovány v teoreticko-praktické rovině.
5. Bude důležité se zamyslet nad Standardem i z pohledu postavení učitelů v ČR - otázka nejen povinností a zvyšování nároků na profesi učitele, ale i otázka jejich práv.
6. Před zavedením Standardu by mělo proběhnout expertní šetření, které by analyzovalo a porovnávalo potřeby kvalit učitele a představy o kvalitách učitele z pohledu těchto skupin: učitelé všech úrovní škol - ředitelé - rodiče žáků - vychovatelé žáků - inspektoři - představitelé obcí - představitelé státu na úrovni ČR. Výsledky by měly být pak porovnány s analýzou dokumentů a výsledků výzkumů v zemích EU a ve světě.
7. S předcházejícím bodem ad 6) souvisí i další doporučení a to:
 - pilotovat vznikající Standard na vybraných školách a souběžně s tím pilotovat provázanost se vzdělávacím standardem, institucemi vzdělávající učitele
 - vybudovat centrum podpory dosahování standardu, kde bude možné řešit otázky s vývojem a zaváděním Standardu (souvisí i z dalším bodem 8).

8. Naprosto nezbytné bude s definováním Standardu přesné vymezení všech podpor a podmínek, které se učitelům dostanou při zavádění Standardu (aby se neopakovaly chyby a nedostatky jako při zavádění RVP a ŠVP). Náměty v této oblasti spatřujeme např.: v „mentorské“ podpoře učitelů (v provázejících učitelích), v organizovaném systému celoživotního vzdělávání učitelů, v kvalitních metodických materiálech a ve vytvoření podmínek na konkrétní škole pro dosahování Standardu u každého učitele. Např. formulovat „osobní profesní plán“ učitele na určité období, samozřejmě s konkrétním vymezením opor a podmínek, odpovědností učitele za dosahování tohoto plánu; dále pak ve finanční podpoře škol a učitelů. Bude velmi důležité, aby podmínky pro fungování Standardu vytvářelo vedení školy a event. podpůrné „centrum“ dosahování standardu (ale pozor na formálnost působení tohoto centra!!!).
9. Za velmi důležité považujeme také přesné vymezení indikátorů kvality a způsobu prokazování dosažené úrovně Standardu. Doporučujeme využít spíše indikátory, které budou mapovat praktické výstupy učitele, nikoliv zkoušení učitelů. Zde odkazujeme na provázanost s bodem ad 4) - odlišit indikátory pro různé úrovně Standardu a poskytnout učitelům možnosti a prostor pro další profesní růst. Také bude potřeba velmi důsledně vymezit hodnotitele Standardu. Kromě hodnotitelů jako jsou: ředitel, inspektor, mentor, neopomenout sebehodnocení učitele, hodnocení kolegu, kterého si daný učitel váží, učitelem z jiné školy. Otázkou zůstává: Jak bude ošetřeno, aby Standard poskytoval učiteli dostatek prostoru pro jeho tvůrčí (často nestandardní) práci? Jaké budou nabídky podpory učitele (NE pouze sankce) v případě nedosažení Standardu, pokud učitel sám chce a usiluje o jeho dosažení?
10. Za velmi zásadní považujeme zajistit finanční ohodnocení práce učitelů v ČR a dostatek financí pro rozvojové programy škol ve smyslu rozvoje profesní kvality jednotlivých učitelů. Dosažení určité úrovně Standardu by mělo znamenat zvýšení platu učitele. Udržení úrovně Standardu by mělo být předpokladem pro udržení dané úrovně platu.
11. Za úvahu stojí také námět k rozšíření pracovního týmu při vytváření Standardu o např. představitele obce, event. inspekce.
12. Další naše doporučení již směřují k oblastem Standardu – pouze drobné náměty:
 - v oblasti 1.1 doplnit o dovednosti učitele diagnostikovat potřeby žáků a ve spolupráci s ostatními odborníky, poradnami umět vytvořit individuální vzdělávací program žáka, učitel zvládá didaktické plánování výuky
 - v oblasti 1. 2 rozšířit žáky se speciálními vzdělávacími potřebami o žáky znevýhodněné, dále o žáky mimořádně nadané; v oblasti strategií vyučování-využívat nejen spektrum výukových metod, ale i organizačních forem. V ot. hodnocení žáků učitel nejen zprostředkovává kritéria hodnocení žákům, ale dokáže je jasně formulovat ke specifikám procesu učení žáků, jejich individuálním potřebám, k obsahu učiva a specifikám výukových oblastí (za problematickou oblast hodnocení považujeme hodnocení dosahování kompetencí žáků)
 - oblast 1.3. zde doporučujeme zařadit vedení a způsob práce s portfoliem učitele (jeho strukturou, hodnocením a využitím pro autodiagnostiku učitele)
 - v oblasti 2.3 nám chybí akcent ke kompetencím tzv. „komunitním“ ve smyslu: učitel se orientuje v roli veřejné správy a samosprávy, umí jednat

s příslušnými institucemi ve prospěch školy a žáků, má právní vědomí a kompetence veřejného vystupování a obhajoby projektů, apod. S tím souvisí i to, že učitel prokazuje a obhajuje znalosti a dovednosti z oblasti tvorby samostatných projektů (vzdělávacích i rozvojových), např. ot. financí, prezentace, propagace a evaluace v kontextu místa a místní komunity

- za úvahu by stálo, zkusit rozpracovat spíše strukturu činností a chování učitele dle jednotlivých kompetencí učitele, neboť navržené oblasti (přestože jsou velmi dobře navrženy), zahrnují činnosti, které se do jisté míry mohou dublovat a překrývat, což může v oblasti hodnocení kvalit učitele přinášet obtíže při stanovení konkrétních indikátorů kvality.

Podkladem ke zpracování uvedených komentářů ke Standardu byly náměty těchto členů katedry (řazeno dle abecedy):

PhDr. Dagmar Čábalová, Ph.D.

Mgr.et MgA. Roman Černík

Mgr. Michal Dubec

Doc. PaedDr. Marie Kocurová, Ph.D.

PhDr. Eva Lukavská, Ph.D.

PhDr. Josef Slowík, Ph.D.

Mgr. Pavla Soukupová

Mgr. Pavla Sovová

Mgr. Markéta Zachová